

Den stöddige i Pentagon

av Olof Santesson

TITEL:

By his Own Rules: The Ambitions, Successes, and Ultimate Failures of Donald Rumsfeld

FÖRFATTARE:

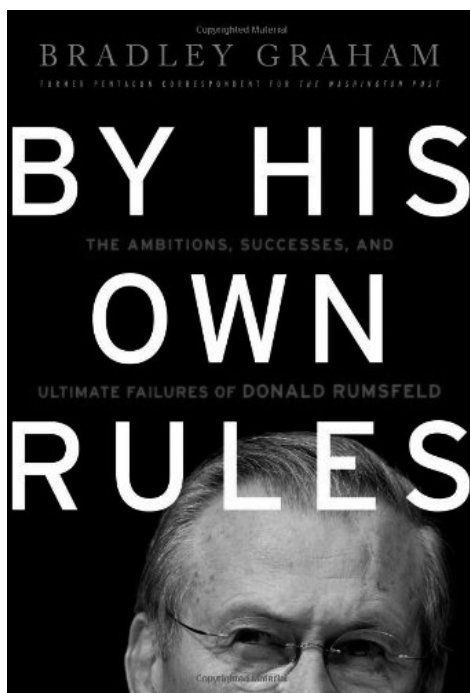
Bradley Graham

FÖRLAG:

Public Affairs, New York 2009

TVÅ NAMN STICKER ut i raden av amerikanska försvarsministrar. Det är Robert McNamara och Donald Rumsfeld. Båda trodde sig kallade att tämja byråkratin i högkvarteret Pentagon. Med moderna managementgrepp ansåg de sig bättre skickade än någon militär yrkesman att göra om det nationella försvaret till ett smidigt instrument för USA:s maktutövning. I impopulära krig testade de sina teser och slutade som förlorare. Där upphör likheten. Den ene gav tidigt själv upp och har efteråt visat ånger över missgrepp. Den andre tvingades bort och erkänner inga allvarigare felsteg.

Där McNamara gav utstrålning av kylig kalkylator förmedlade Rumsfeld bilden av stöddig despot som utan lyhördhet för omgivningen vill driva allt på sitt sätt, enligt villkor han själv stipulerade. Till detta kom att han, under hela sin skiftande karriär, var oförmögen att uppskatta och respektera även sina närmaste medarbetares insatser. Han förföljde dem med ständiga krav på upplysningar i sina ryktbara "snöflingor",

något som skapade allt annat än effektiva arbetshållanden.

Med sitt sätt att leda försvarsmakten i två krig, Afghanistan och Irak, saknade Rumsfeld den klokskap och eftertänksamhet som kunde ha uppvägt George W Bushs allvarligaste brister och bidragit till att i den egna nationen och omvärlden rädda USA ur en kris av vietnamesiska proportioner. Han var äregirig, arrogant, led av hybris och förefaller, om sanningen ska fram, i sin ämbetsut-

övning ha uppvisat drag av ren elakhet, helt enkelt en gammal knöl.

Det gör det extra intressant att se vad *Washington Posts* tidigare Pentagonkorrespondent Bradley Graham i sin sex hundra massiva sidors bok *By His Own Rules* kan få ut av en sådan person som få kan ha blivit ivriga på att komma närmare in på livet.

Att Rumsfeld blev en av dem som kastade supermakten in i ett moras av bekymmer och våld efter blyxtsegern mot Saddam Hussein 2003 ter sig inte som något på förhand givet. Med sitt förflutna i politik och regeringsarbete ingick han visserligen i det skikt av ”de bästa och mest begåvade” som än en gång skulle spela en ödesmättad roll när USA gick i krig i tredje världen. Men han tillhörde inte kretsen av ”nykonservativa” och hade aldrig visat någon iver för att USA skulle ta itu med Iraks diktator.

Under Gerald Fords presidentskap efter Watergate hade han varit först stabschef, sedan en kort tid försvarsminister – den dittills yngste. Nu, efter ett kvarts sekel ute i näringslivet, kom han tillbaka 68 år gammal som den genom tiderna äldste på posten och tämligen okänd efter så lång bortavaro från det politiska rampluset.

Det var en ny chans för Rumsfeld i en skiftande karriär. Sin handlingskraft hade han tidigt gett prov på som aggressiv brottare under skolåren. Han utbildade sig till militärpilot men gav upp den yrkesvägen när han inte fick bli stridsflygare på hangarfartyg. Istället provade han på politiken och blev invald som republikansk ledamot från Illinois i representanthuset. Han röstade regelmässigt konservativt men det som gjorde honom känd var hans sedermera ständigt återkommande vilja att förändra saker och ting, den första gången som ivrare för reformer i husets arbete i en grupp kring Gerald Ford.

Aningen oväntat återfinns han sedan i oli-

ka roller i Richard Nixons administration, bl a som USA:s Natoambassadör, innan han fick mer framträdande roller när Ford tvingades ta över i Vita huset. Efter dennes förlust i presidentvalet 1976 fick Rumsfeld anbudet att bli chef för ett läkemedelsföretag i svårigheter. Han kunde inte branschen men som hårdför omdanare visade han sig i sitt esse, lika brysk som vanligt förstås.

Efter framgångsrika år, där Rumsfeld för första gången i sitt liv tjänade mycket pengar, tog hans äregrighet över. Inför presidentvalet 1988 försökte han lansera sig som kandidat, vilket efteråt framstår som rätt befängt. Han misslyckades kapitalt i sin kampanj och fick återvända till näringslivet för en ny toppost i en datakoncern, också det en för Rumsfeld okänd bransch. Här var struktumvandlingen redan i full sving. Han behövde bara tjäna mer pengar och fanns tillgänglig för olika uppdrag för Vita huset.

Att George W Bush, som förespråkade militärreformer, fastnade för Rumsfeld som försvarsminister kan bl a ha berott på dennes vänskap med den blivande vicepresidenten Richard Cheney. Presidenten fick sin man. Rumsfeld kastade sig in i jobbet och beredde utrymme för ett antal nykonservativa, främst bland dem Paul Wolfowitz som biträdande (deputy) försvarsminister. Här skulle skapas en ny lättroilig och flexibel försvarsmakt, och det gällde att gå hårt fram. På några månader hade dock Rumsfeld stött sig med så många generaler och kongressledamöter att hans ställning var hotad.

Räddningen blev våldsdåden den 11 september som gav försvarsministern en central roll i ”kriget mot terrorismen”. Första problemet var dock att försvarsmakten helt saknade planer för att ingripa väpnat i Afghanistan. De fanns hos underrättelsetjänsten CIA, som redan fanns på plats. Till sin djupa irritation tvingades Rumsfeld åse hur CIA tog täten och Pentagon fick spela andra

fiol, när det gällde att med pengar och flygunderstöd göra den norra alliansens krigsherrar och banditer till bundsförvanter mot al-Qaida och talibanerna.

Sedan motståndarna väl var bortdrivna för en tid sloknade försvarsministerns intresse. Han ville inte att Pentagon skulle medverka till något "nationsbygge", vilket bidrog till en ödesdiger försummelse att hjälpa den bräckliga och korruperade nya afghanska regimen. Samma inställning fick några år senare iögonenfallande farliga följder i Irak.

I bägge fallen, fast mest i Irak, kunde det verka som det rörde sig om "Rumsfelds krig". Med sina framträdanden inför massmedierna och det amerikanska folket tog försvarsministern helt loven av exempelvis ordföranden för de förenade stabscheferna.

I själva verket fattade Rumsfeld inga direkt operativa beslut. Dem överlät han åt befälhavarna på platsen, i båda krigen Central Commands chef, generalen Tommy Franks. Regionala militära chefer visade han respekt, så snart han hade förvandlat dem från commanders-in-chief till combatant commanders, "stridande chefer" (endast presidenten fick vara commander-in-chief).

Det var försvarsgrenscheferna, försvarsmaktens högst rankade fyrstjärniga generaler som han ville ta ned på jorden, vilket kunde motiveras av att de inte hade någon formell plats i orderlinjen, chain of command. Snart vägrade han träffa dem som grupp, och införde något nytt, en Senior Level Review Group, där de fick trängas om talarutrymmet med Rumsfelds unga civila medhjälpare.

Där Rumsfeld kunde lägga sig i krigsförberedelserna inför Irak gjorde han det med besked. Han inte bara övertalade Franks att klara sig med färre styrkor än som ursprungligen planerats. Han gjorde ont värre genom att lägga sig i och ömsom bromsa, ömsom gasa den datoriserade uppmarschen

av förband till krigsskådeplatsen, TDPFD, Time Phased Force Deployment, delvis av ren okunskap. Sådana in hopp medförde stora problem för de militära cheferna att föra samman manöverförband med deras nödvändiga underhålls förband. Detta är något som borde intressera en del läsare av vår tidskrift.

Åtskilligt av försvarsministerns energi ägnades åt att trycka tillbaka de pensionerade generaler som hade dristat sig att säga att Irakstyrkan var på tok för liten, framför allt för att klara efterkrigsproblemen. Sådant var kritik inte bara mot Pentagon utan mot chefen själv. Den skulle nedkämpas. Kritik var aldrig något som Rumsfeld hade lärt sig att ta med grace.

När allt föreföll att ha gått bra och "storstridsdygnet" var över tappade Rumsfeld mycket av sitt engagemang inför de problem som följde med tidvis drag av irakiskt inbördeskrig. Han ville ju inte att USA skulle ta ett ansvar för återuppbyggnaden av ett fungerande Irak och miste kontrollen över vad den utsände administratören Paul Bremer ställde till med.

Likafullt slog Rumsfeld vakt om sin maktställning. På samma sätt som han först hade behandlat utrikesdepartementet och utrikesministern Colin Powell som Pentagons rivaler fortsatte han när Powell ersattes av Condoleezza Rice.

Skandalscenerna i fångelset Abu Ghraib 2004 blev början till Rumsfelds fall. Han hade svårt att hantera de skrämmande missförhållanden som hade uppenbarats inom försvarsmakten, hans eget fögderi. De var inget han kände behov av att ta ansvar för och hänsynslöst ta itu med. Men Rumsfeld hade städse varit lojal mot Bush, och presidenten drog ut på pinan innan han lät den vid det här laget främsta måltavlan för nationens stigande missnöje och vrede falla.

Dagen efter republikanernas förluster vid

mellanårsvalen 2006 avgick Rumsfeld. Då hade han suttit på sin post längre än någon annan i modern tid. Det var dags för nya tag: trupputvidgningen, the surge, som krävde annat folk än Rumsfelds generaler på platsen.

Turerna kring detta nya grepp av Bush liksom dessförinnan framför allt skildringen av Irakproblematiken hör till det som författaren kronologiskt fyller sin bok med. Här har han dock inte mycket att tillföra som inte andra har skildrat väl så uttömmande. Och syftet att avlägsna en kanske fördomsfull bild av Rumsfeld och runda av dennes konturer har väl lyckats sådär. Föremålet var ingen lätt figur att göra litet mera sympatisk. I vägen står dennes ödesdigra inflytande över det som blev fel i Irak.

Hur gick det då med Rumsfelds ursprung-

liga uppdrag och ambition – att i Bushs anda transformera försvarsmakten? Förvånansvärt litet märktes hans ambition i de två försvarsplaner som tillkom under hans tid, de s k QDR, Quadrennial Defence Review. Direkt fick han bort endast ett tungt storprojekt, artillerisystemet Crusader. Till hans försvar måste dock sägas att han satte stenar i rörelse.

USA:s försvarsmakt är på väg att bli lättare och mer flexibel. Men frågan är om inte den här för supermakten angelägna förändringen hade tjänat på en mer harmonisk och eftertänksam start. Sådan var inte Donald Rumsfelds stil.

Recensenten var utrikesredaktör i *Dagens Nyheter* 1973–1998. Han är ledamot av KKrVA.